

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра теорії і методики початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

та викрута

доц. Грошник Ю. В.

Протокол № 0 від «19» лютого 2020 р.

№2219022020

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ

підготовки магістра

спеціальності 013 Початкова освіта

освітньо-професійної програми Початкова освіта

Програма навчальної дисципліни «Освітній менеджмент» підготовки магістра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта, за освітньо-професійною програмою Початкова освіта

Розробник: Десятник Катерина Володимирівна, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Томашевська І.П., кандидат педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти

протокол № 7 від 22.01.2020 р.

Завідувачка кафедри:

(Пріма Р. М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 5 від 23.01.2020 р.

Голова науково-методичної комісії факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

(Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно з навчальним планом спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1(для денної форма навчання), таблиці 2 (для заочної форми навчання).

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка	Нормативна
Кількість годин/кредитів: 150/5	013 Початкова освіта	Рік навчання 1
		Семестр 2-ий
		Лекції 24 год.
ІНДЗ: є	Освітній ступінь: магістр	Практичні 26 год.
		Консультації 10 год.
		Самостійна робота 90 год.
		Форма контролю: екзамен

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка	Нормативна
Кількість годин/кредитів: 150/5	013 Початкова освіта	Рік навчання 1
		Семестр 2-ий
		Лекції 12 год.
ІНДЗ: є	Освітній ступінь: магістр	Практичні 10 год.
		Консультації 18 год.
		Самостійна робота 110 год.
		Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

На сучасному етапі розвитку освіти України значне місце посідає врахування в управлінні навчальними закладами й установами освіти ринкових відносин, інновацій та інвестицій. Важливим в умовах реорганізації системи управління, фінансування і менеджменту освіти шляхом децентралізації, дерегуляції, переході до інституційної, академічної і фінансової автономії навчальних закладів є усвідомлення студентами необхідності активно застосовувати наукові засади менеджменту в освіті та менеджменту освітніх інновацій в управлінні соціально-педагогічними системами, якими є заклади освіти. Програма курсу «Освітній менеджмент» дозволяє магістрам отримати системні знання в галузі освіти.

Програма навчальної дисципліни «Освітній менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 013 Початкова освіта».

Метою викладання навчальної дисципліни «Освітній менеджмент» є формування у магістрантів системи знань і вмінь у галузі управління освітою, зокрема закладом загальної середньої освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Освітній менеджмент» є:

- засвоєння майбутніми фахівцями початкової освіти теорії управління освітою, зокрема на рівні закладу загальної середньої освіти;
- оволодіння основами здійснення управлінського циклу;
- навчити студентів аналізувати проблеми управління освітніми закладами;
- удосконалення навичок у студентів самостійної роботи, спрямованої на поглиблення, розширення теоретико-методичної та практичної підготовки;
- формувати чітке бачення професійних обов'язків учителя, методиста, директора, заступника директора освітнього закладу;
- організувати самостійну роботу магістрів із вивчення теорії та практики управління освітніми системами з використанням літератури з менеджменту та педагогічного менеджменту;
- розвивати професійні якості майбутніх фахівців, їх управлінську культуру.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- володіти основними поняттями теорії управління та освітнього менеджменту;
- розуміти сутність процесу управління, функції, методи та принципи педагогічного менеджменту;
- знати принципи державної політики в галузі освіти;
- бути ознайомленими з основними міжнародними, державними та регіональними законодавчими документами, нормативними локальними актами, які визначають стратегію розвитку та життєдіяльності системи освіти;
- знати нові технології управління освітою, зокрема освітнім навчальним закладом;

- володіти інформацією щодо форм підвищення кваліфікації та особливостей атестації педагогічних кадрів, сертифікації вчителів початкових класів;
- знати критерії та індикатори оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- бути готовими здійснювати планування і організацію навчально-виховного процесу в освітньому закладі;
- уміти раціонально вибирати оптимальні форми управління, творчо вирішувати педагогічні завдання;
- здійснювати контроль за виконанням рішень в освітньому закладі;
- вміти спостерігати, виявляти, узагальнювати та оцінювати результати управління;
- володіти методами та інструментами збору інформації для вивчення якості освітньої діяльності у закладі;
- бути готовими організувати співпрацю з сім'єю і громадою, громадськими організаціями, представників ЗМІ;
- вивчати і накопичувати професійно-педагогічний досвід управління освітнім закладом;
- бути готовими постійно підвищувати свою педагогічну і управлінську культуру;
- використовувати досягнення педагогічної науки і практики, інновації освітнього менеджменту в особистій діяльності.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 3 і 4.

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Консульт.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретичні основи освітнього менеджменту					
Тема 1. Історичні аспекти розвитку менеджменту як науки	12	2	2	–	8
Тема 2. Загальні засади освітнього менеджменту	12	2	2	–	8
Тема 3. Структура державних органів управління освітою	14	2	2	2	8
Тема 4. Менеджер освітніх організацій	14	2	2	2	8
Тема 5. Менеджмент закладу загальної середньої освіти	14	2	4	–	8
Тема 6. Функції педагогічного менеджменту	16	4	4	–	8
Разом за змістовим модулем 1	82	14	16	4	48
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Проблеми управління освітнім закладом в сучасних					

умовах					
Тема 7. Прийняття управлінських рішень керівником освітньої організації	14	2	2	2	8
Тема 8. Мотивація діяльності працівників освітнього закладу	14	2	2	2	8
Тема 9. Організація ефективної взаємодії в освітніх організаціях	12	2	2	–	8
Тема 10. Зміст та основні види конфліктів, їх запобігання в освітніх організаціях	14	2	2	2	8
Тема 11. Маркетинг в системі освіти	14	2	2	–	10
Разом за змістовим модулем 2	68	10	10	6	42
Усього годин	150	24	26	10	90

Таблиця 4

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Консульт.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретичні основи освітнього менеджменту					
Тема 1. Історичні аспекти розвитку менеджменту як науки	14	–	2	2	10
Тема 2. Загальні засади освітнього менеджменту	12	2	–	–	10
Тема 3. Структура державних органів управління освітою	14	–	2	2	10
Тема 4. Менеджер освітніх організацій	14	2	–	2	10
Тема 5. Менеджмент закладу загальної середньої освіти	14	–	2	2	10
Тема 6. Функції педагогічного менеджменту	14	2	–	2	10
Разом за змістовим модулем 1	82	6	6	10	60
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Проблеми управління освітнім закладом в сучасних умовах					
Тема 7. Прийняття управлінських рішень керівником освітньої організації	14	2	–	2	10
Тема 8. Мотивація діяльності працівників освітнього закладу	14	2	–	2	10
Тема 9. Організація ефективної взаємодії в освітніх організаціях	12	2	–	–	10
Тема 10. Зміст та основні види конфліктів, їх запобігання в освітніх організаціях	14	–	2	2	10
Тема 11. Маркетинг в системі освіти	14	–	2	2	10
Разом за змістовим модулем 2	68	6	4	8	50
Усього годин	150	12	10	18	110

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Таблиця 5

№ з/п	Тема
1	Ознайомитись з основною термінологією з навчального курсу.
2	Визначити модель ідеального менеджера/керівника ЗНЗ, враховуючи якості, що входять до таких груп: громадсько-політичні; професійно-педагогічні; ділові; морально-психологічні; мовноетичні.
3	Ознайомитись та проаналізувати структуру та зміст програми розвитку освітнього закладу, особливості складання.
4	Ознайомитись та проаналізувати структуру та зміст річного плану роботи освітнього закладу, особливості складання.
5	Ознайомитись із статутом навчального закладу, проаналізувати його структуру, основні розділи.
6	Ознайомитись з орієнтованими посадовими інструкціями директора школи, заступника директора з навчально-виховної роботи, заступника директора з виховної роботи, заступника директора з наукової роботи, адміністративно-господарської роботи; здійснити їх аналіз
7	Ознайомитись із Законом України “Про освіту” від 05.09.2017, Законом України “Про загальну середню освіту”, Концепцією «Нова українська школа», Професійним стандартом «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», Програмою сертифікації учителів початкової школи.
8	Ознайомитись з документами, що регламентують організацію роботи освітнього закладу
9	Проаналізувати Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти
10	Проаналізувати Типове положення про атестацію педагогічних працівників України, Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Кожен студент повинен виконати індивідуальне завдання дослідницького характеру, зміст якого має відображати обізнаність з проблемою дослідження і власну позицію студента.

На основі аналізу науково-методичної, педагогічної літератури та періодичних видань студенти мають написати за індивідуальною темою та оформити реферат або презентацію за такими вимогами:

- а) титульна сторінка;
- б) план;
- в) вступ;
- г) зміст реферату згідно пунктів плану;
- д) висновки;
- е) список використаних джерел.

Об’єм реферату має складати 12–15 сторінок друкованого тексту або 15 презентаційних слайдів.

Студент повинен підготуватись і здійснити захист роботи.

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Нормативно-правові акти управління освітою.
2. Нормативно-правове забезпечення управлінської діяльності керівника ЗЗСО.
3. Статут як основний документ регламентації діяльності навчального закладу. Особливості ведення та зберігання ділової документації ЗЗСО.
4. Професійна компетентність керівника освітньої організації.
5. Експертиза компетентності керівника навчального закладу.
6. Вимоги до сучасного менеджера освітнього закладу.
7. Управлінська культура керівника загальноосвітнього навчального закладу.
8. Імідж керівника ЗЗСО.
9. Імідж освітнього закладу.
10. Маркетингова діяльність директора ЗНЗ. Зв'язки з громадськістю.
11. Атестація та підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗЗСО. Вимоги до кваліфікаційних категорій і звань.
12. Науково-методична робота в загальноосвітньому навчальному закладі
13. Інновації в освіті. Участь освітньої установи в інноваційних процесах.
14. Проектування інноваційного розвитку освітньої установи.
15. Фінансово-господарська діяльність школи.
16. Структурні і функціональні компоненти освітньої системи «школа».
17. Контроль як управлінська функція керівника ЗЗСО. Методи і форми контролю.
18. Інституційний аудит освітньої діяльності школи.
19. Програми розвитку освітнього закладу.
20. Річне планування. Основні напрями роботи і розділи річного плану.
21. Робота з кадрами як напрям діяльності менеджера.
22. Регулювання взаємовідносин в педагогічному колективі.
23. Основні характеристики педагогічної системи «освітня організація». Структурні і функціональні компоненти.
24. Функції і завдання маркетингової служби в освітній установі.
25. Скласти словник термінів і понять до дисципліни «Освітній менеджмент» (не менше 50 термінів).
26. Мотивація діяльності працівників освітніх організацій як чинник успішності управління.
27. Діагностувальні методики вияву здатності та готовності особистості до управлінської діяльності.
28. Зарубіжний досвід мотивації педагогічних працівників навчальних закладів.
29. Методи інноваційного менеджменту в освітній установі.
30. Технології обрання керівника навчального закладу.
31. Моніторингова діяльність керівника ЗЗСО.
32. Ефективність управління закладом освіти.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 6

Поточний контроль (мах = 40 балів)											Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1											Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						ІНДЗ	МКР № 1		МКР № 2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	5	30	30	100
3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3				

Таблиця 7

Поточний контроль (мах = 40 балів)											Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1											Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						ІНДЗ	МКР № 1		МКР № 2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	5	30	30	100
7	-	7	-	7	-	-	-	-	7	7				

Критерії оцінювання

90-100 балів («відмінно»). Глибоке оволодіння вузловими питаннями з теми. Системне, усвідомлене використання даної інформації. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими змістовими блоками. Вільна орієнтація і використання необхідного категоріально-понятійного апарату при розкритті проблеми. Мова чітка і логічна. Здатність до аналітико-узагальнювального викладу питання, вміння чітко формулювати висновки і пропозиції щодо суті проблеми.

82-89; 75-81 балів («добре»). В цілому цілісне, усвідомлене оволодіння матеріалом. В окремих випадках рівень засвоєння інформації недостатній. Аргументованість, логічність і взаємозв'язок у викладі матеріалу дещо знижені. Відчуваються труднощі при відповідях на питання, у формулюванні узагальнень і висновків.

67-74; 60-66 балів («задовільно»). Фрагментарне, несистемне відтворення інформації. Наводяться лише окремі складові питання, без необхідного усвідомлення і взаємозв'язку.

1–59 балів («незадовільно»). Студент не володіє необхідним категоріально-понятійним апаратом. Робить безуспішні спроби висвітлення питання на репродуктивному, механічному рівні. Не розуміє суті питання.

Шкала оцінювання

Таблиця 5

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш Ю. Г. Освітній менеджмент : навч. посіб. / Ю. Г. Барабаш, Р. М. Пріма, Ц. Й. Барабаш. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 448 с.
2. Барабаш Ю. Г. Педагогічна майстерність: теоретичні й навчально-методичні основи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. Г. Барабаш, Р. О. Позінкевич. – Луцьк : „Вежа”, 2006. – 472 с.
3. Білова В. Педагогічний менеджмент: поняття і теоретичні засади / В.Білова // Рідна школа. – 2005. – № 2. – С. 26-29.
4. Васильченко В. Фактори формування управлінської культури керівника сучасної школи / В. Васильченко // Управління школою. – 2005. – № 28-29. – С. 16-20.
5. Ващенко Л. Управління інноваційним розвитком шкільної освіти / Л. Ващенко // Рідна школа. – 2005. – № 12. – С. 42-45.
6. Ващук С. Ефективні технології управлінської діяльності / С. Ващук // Директор школи. – 2004. – № 40. – С. 4-7.
7. Вдовиченко Р. Функціонально-посадові вимоги до професійної управлінської діяльності керівника школи / Р. Вдовиченко // Рідна школа. – 2005. – № 2. – С. 16-20.
8. Вікторов В. Нові моделі управління освітою / В. Вікторов // Вища освіта України. – 2005. – № 2. – С. 66-71.
9. Гамаюнов В. Менеджер навчально-виховного процесу / В. Гамаюнов // Освіта і управління. – 2000. – № 1-2. – С. 89-94.

10. Гладкова В. М. Функції управлінської діяльності менеджера освітньої установи / В. М. Гладкова, Ю. В. Федотова // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць – Полтава, 2009. – Вип. 6. – С. 263-266.
11. Гнатюк Д. Системний підхід у практиці управління школою / Д.Гнатюк // Директор школи. – 2008. – № 9. – С. 47-64.
12. Гнатюк Д. Шкільний менеджмент / Д. Гнатюк // Директор школи. – 2005. – № 42. – С. 8-11.
13. Громовий В. Менеджмент інновацій: Управління школою / В. Громовий // Директор школи. – 2002. – № 37. – С. 2-4.
14. Губа А. Освітній менеджмент як складова сучасної педагогічної культури / А. Губа // Новий колегіум. – 2007. – № 5. – С. 33-35.
15. Даниленко Л. Інноваційний освітній менеджмент / Л.Даниленко. – К.: Главник, 2006. – 144 с.
16. Даниленко Л. Теоретичні засади управління інноваційними загальноосвітніми закладами / Л.Даниленко // Директор школи. – 2004. – № 1. – С. 7-14.
17. Даценко О. Моделювання в теорії та практиці управління освітніми організаціями / О. Даценко // Директор школи. – 2008. – № 22. – С. 3-13.
18. Демчук В. С. Основи освітнього менеджменту / В. С. Демчук К. : Ленвінт, 2007, 263 с.
19. Дмитрук А. Соціонічні особливості менеджменту керівників освітніх закладів / А. Дмитрук // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 3. – С. 65-68.
20. Дьяченко Б. Менеджмент освіти: оптимістична філософія управління / Б. Дьяченко, Т. Сорочан // Управління освітою. – 2002. – № 10. – С. 3-5.
21. Єльнікова Г. Освітній моніторинг в управлінні загальною середньою освітою / Г. Єльнікова // Управління школою. – 2007. – № 24. – С. 3-8.
22. Жерносек І. Науково-методична управлінська культура керівника ЗНЗ / І. Жерносек // Шлях освіти. – 2008. – № 3. – С. 23-31.
23. Заєць О. Поняття «управління освітою»: проблема визначення / Ольга Заєць // Рідна школа. – 2008. – № 6. – С. 34-37.
24. Заєць О. Управлінські кадри освіти: проблеми підготовки / Ольга Заєць // Вища освіта України. – 2007. – № 4. – С. 56-63.
25. Заєць О. Основні завдання управління освітою / О. Заєць // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 52-61.
26. Зима В. Управлінська комунікація та специфіка управлінського спілкування як основа успішної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу / В. Зима // Гуманітарний вісник: наук.-метод. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – спецвипуск. – С. 178-185.
27. Калініна Л. Управління загальноосвітнім навчальним закладом із використанням інформаційних технологій / Л. Калініна // Рідна школа. – 2009. – № 11. – С. 18-26.
28. Калініна, Л. Культура як цивілізаційний феномен в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом / Л. Калініна, Г. Калініна // Освіта і управління. – 2010. – № 2-3. С. 70-78.
29. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посібник / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.

30. Карамушка Л. Принципи гуманізації управління як один з провідних принципів освітнього менеджменту / Л. Карамушка // Освіта і управління. – 2002. – № 4. – С. 41-60.
31. Климчук І. Управлінське рішення як основа менеджерської діяльності директора ЗНЗ / І. Климчук // Освіта і управління. – 2004. – № 2. – С. 79-83.
32. Королюк С. Керівництво ЗНЗ: проблема вибору управлінських технологій / С. Королюк // Управління освітою. – 2005. – № 21. – С. 10-13.
33. Крижко В. В. Управління освітою. Прагнення до змін чи вимога часу? / Крижко В. В., Паскар В. І. // Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: європейський вектор. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Ялта (10-12 березня 2011 року.) – Ялта: РВНЗ КГУ, 2011. – Ч. 2. – С.175-179.
34. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті: Навч. посібник. / В. В. Крижко. – К.: Освіта України, 2005. – 260 с.
35. Лосєва Н. М. Сучасний підхід до вивчення особистості керівника освіти / Н. М. Лосєва, Е. К. Степаненко // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 3. – С. 64-73.
36. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навч. посіб. / В. Е. Лунячек. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2014. – 512 с.
37. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2004. – 240 с.
38. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2007. – 448 с.
39. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2005. – 176 с.
40. Маслікова І. Моніторингова система освітнього менеджменту / І. Маслікова. – Х. : Основа, 2005. – 144 с.
41. Мороз І. В. Менеджмент і маркетинг в освіті : навч.-метод. посіб. / І. В. Мороз. – К. : Освіта України, 2009. – 192 с.
42. Науменко О. Маркетинг освіти в контексті Болонського процесу / О. Науменко // Освіта і управління. – 2006. – № 2. – С. 94-99.
43. Нечаев М. Контрольно-диагностическая деятельность руководителей / М. Нечаев // Воспитание школьников. – 2007. – № 10. – С. 2-7.
44. Омельченко С. М. Соціокультурні засади менеджменту освіти / С. М. Омельченко // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 81-85.
45. Операйло С. Підходи до забезпечення менеджменту освітнім процесом / С. Операйло // Педагогіка вищої та середньої школи: наук.-метод. зб. – Кривий Ріг, 2006. – Вип.15. – С. 93-106.
46. Освітній менеджмент : навч. посіб. / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
47. Основи менеджменту в освіті: навч. посіб. / Р. С. Тягур; Прикарпат. нац. ун-т ім. В.Стефаника. – Івано-Франківськ, 2007. – 106 с.
48. Островерхова Н. Методологія формування технологічної культури керівника ЗНЗ / Н. Островерхова // Рідна шк. – 2012. – № 6. – С. 27-32.
49. Паращенко Л. Проблеми трансформації системи державного управління загальною середньою освітою в Україні (методологічний аспект) / Л. Паращенко // Освіта і управління. – 2010. - № 1. – С. 72-82.

50. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2005. – 399 с.
51. Пікельна В. С. Управління школою / В. С. Пікельна. – Х.: Основа, 2004. – 112 с.
52. Побірченко Н. Шкільний менеджмент / Н. Побірченко, Г. Лопушанська // Директор школи. – 2004. – № 29 – 30. – С. 27-37.
53. Погрібна Н. Функції інноваційної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу / Н. Погрібна // Рідна школа. – 2006. – № 10. – С. 54-57.
54. Пономарева Г. Директор школи: менеджер или учитель учителей? / Г. Пономарева // Директор школи. – 2010. – № 4. – С. 37-42.
55. Приходько В. Комунікативна компетентність керівника навчального закладу як основа професійної культури спілкування / В. Приходько // Управління школою. – 2007. - № 25. – С. 6-12.
56. Проценко Н. Менеджмент управлінської діяльності / Н. Проценко, К. Сокол // Директор школи. – 2008. – № 9. – С. 66-83.
57. Рачова Н. Психологічний супровід управлінської діяльності / Н. Рачова // Психолог. – 2010. – № 3. – С. 9-13.
58. Рева Ю. Деякі проблеми психолого-педагогічного управління колективом шкіл/ Ю. Рева // Вісник Міжнародного дослідного центру «Людина: мова, культура, пізнання» / Уклад. О.Холод. – Кривий Ріг, 2004. – С. 47-57.
59. Реморенко І. Різне управління різною освітою: Кн. для розумного керівника / І. Реморенко. – К. : Шкільний світ, 2006. – 128 с.
60. Рогова Т. Реалізація ідей особистісно орієнтованого підходу в управлінні педагогічним колективом / Т.Рогова // Рідна школа. – 2006. – № 4. – С. 21-24.
61. Романовський О. О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України : [монографія] / О. О. Романовський ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Укр.-амер. гуманіт. ін-т Віскон. міжнар. ун-т (США) в Україні. – К. ; [Вінниця] : Нова Книга, 2010. – 416 с.
62. Руденко В. В. Складові управлінської культури директора школи / В. В. Руденко // Педагогіка толерантності. – 2002. – № 1. – С. 50-62.
63. Семез, А. А. Менеджмент в освіті: навч. посіб. / А. А. Семез ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 167 с.
64. Сорочан Т. Антикризисні поради керівникові навчального закладу / Т. Сорочан // Управління освітою. – 2009. – № 11. – С. 3-5.
65. Тимошко Г. Про деякі аспекти підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до управління якістю освіти / Г. Тимошко // Освіта і управління. – 2006. – № 1. – С. 73-78.
66. Тимошко Г. М. Підготовка керівника навчального закладу у системі післядипломної освіти (регіональна модель) / Г. М. Тимошко // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К., 2004. – Вип. 35. – С. 214-230.
67. Тиханська Т. Технологія управління школою / Т. Тиханська // Все для вчителя. – 2008. – № 10. – С. 13-18.
68. Тунік Є. Поняття «Методи управління» у загальноосвітньому навчальному закладі / Є. Тунік // Освіта і управління. – 2011.– № 1.– С. 59-64.
69. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

70. Циба Т. Управління та логістичне функціонування системи освіти / Т. Циба // Рідна школа. – 2007. – № 6. – С. 39-41.

71. Шевченко Н. Моніторинг як засіб підвищення ефективності управління навчально-виховним процесом у загальноосвітньому навчальному закладі / Н. Шевченко, І. Капустін // Вісник тестування і моніторинг в освіті. – 2007. – № 10 – 11. – С. 25-30.

72. Шиян О. Використання управлінських технологій прогресивного досвіду України / О. Шиян // Директор школи. – 2008. – № 12. – С. 33-35.

73. Шульга Л. Українська система управління освітою: поступ до демократичного виміру / Л. Шульга // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1. – С. 65-71.

74. Щербаков С. Аспекти управління навчальним закладом нового типу / С. Щербаков // Директор школи. – 2008. – № 12. – С. 46-51.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття освітнього менеджменту, основні напрями його модернізації.
2. Основні принципи освітнього менеджменту.
3. Функції освітнього менеджменту, інноваційний підхід до їх здійснення.
4. Методи освітнього менеджменту.
5. Сутність понять “менеджер”, “лідерство”, “лідер”.
6. Типи менеджерів/керівників.
7. Основні стилі менеджменту.
8. Вимоги до особистості сучасного менеджера/керівника, його професійна компетентність.
9. Особливості взаємодії менеджерів/керівників і персоналу ЗЗСО.
10. Особливості маркетингової діяльності керівника освітньої установи.
11. Педагогічна рада, її повноваження.
12. Органи громадського самоврядування ЗЗСО, їх повноваження.
13. Стилi педагогічного спілкування та їх технологічна характеристика.
14. Виявлення об’єктивних причин конфліктів.
15. Емоціональний і раціональний рівні конфліктів.
16. Вирішення конфліктної ситуації: а) прямий шлях ліквідації наслідків конфлікту, б) непрямий шлях ліквідації наслідків конфлікту.
17. Можливості уникнення конфлікту.
18. Нормативні акти, що регулюють діяльність ЗЗСО в умовах модернізації української освіти.
19. Трудове законодавство як основа трудових стосунків в освітній установі.
20. Статут освітньої установи.
21. Органи управління освітнім закладом.
22. Планування роботи навчального закладу.
23. Етапи моніторингової діяльності менеджера/керівника.
24. Особистісна культура керівника освітньої установи.
25. Порядок проведення атестації педагогічних працівників.
26. Завдання та значення науково-методичної роботи.
27. Зміст та принципи науково-методичної роботи.
28. Форми науково-методичної роботи у ЗЗСО.

29. Технологія вивчення, узагальнення і впровадження передового педагогічного досвіду.
30. Документи, що регламентують організацію роботи ЗНЗ.
31. Річне планування. Основні напрями роботи і розділи річного плану.
32. Поточне планування роботи педагогічного колективу.
33. Основні функції педагогічного управління.
34. Форми підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників освіти.
35. Роль атестації у підвищенні професійної та загальної культури педагогів і керівників освітніх закладів.
36. Регулювання взаємовідносин в педагогічному колективі.
37. Педагогічний аналіз.
38. Цілепокладання і планування.
39. Регулювання і контроль.
40. Поняття управлінського рішення. Зовнішні і внутрішні чинники прийняття управлінських рішень.
41. Класифікація управлінських рішень. Форми управлінських рішень.
42. Поняття мотивації діяльності керівників та працівників освітніх організацій.
43. Роль психологічного клімату в забезпеченні ефективного управління освітнім закладом.
44. Зв'язки освітнього закладу з громадськістю.
45. Імідж освітнього закладу.